

kvæmt kröfum uppboðsbeiðanda og fer uppboðið fram á hans ábyrgð.

Eftir atvikum þykir rétt að málskostnaður í þessu uppboðsréttarmáli verði látinn falla niður.

Jóhannes Árnason sýslumaður kvað upp úrskurð þennan.

Því úrskurðast:

Umbeðið uppboð skal ná fram að ganga.

Málskostnaður fellur niður.

Þriðjudaginn 21. október 1986.

Nr. 114/1985. **Framleiðsluráð landbúnaðarins**

(Þórolfur Kristján Beck hrl.)

gegn

**Aðalsteini Árnasyni**

(Jón Steinar Gunnlaugsson hrl.)

Skattar. Lögtak. Sératkvæði.

### **Dómur Hæstaréttar.**

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Magnús Thoroddsen, Guðmundur Jónsson, Guðmundur Skaftason, Guðrún Erlendsdóttir og Halldór Þorbjörnsson.

Ásgeir Magnússon, aðalfulltrúi sýslumannsins í Mýra- og Borgarfjarðarsýslu, kvað upp hinn áfrýjaða úrskurð.

Áfrýjandi skaut máli þessu til Hæstaréttar að fengnu áfrýjunarleyfi samkvæmt 11. gr. laga nr. 29/1985, sbr. 2. mgr. 20. gr. laga nr. 75/1973 með stefnu 9. maí 1985. Hann gerir þær dómkröfur að hinn áfrýjaði úrskurður verði úr gildi felldur að því marki, sem lögtaki var synjað, og að heimilað verði að lögtak nái fram að ganga fyrir 34.645,00 krónum með mánaðarlegum dráttarvöxtum svo sem hér segir: 5% frá 1. apríl 1983 til 21. október s.á., 4,75% frá þeim degi til 21. nóvember s.á., 4% frá þeim degi til 21. desember s.á., 3,25% frá þeim degi til 21. janúar 1984, 2,5% frá þeim degi til

1. september s.á., 2,75% frá þeim degi til 1. febrúar 1985, 3,75% frá þeim degi til 1. mars. s.á., 4% frá þeim degi til 1. júní s.á., 3,5% frá þeim degi til 1. september s.á., 3,75% frá þeim degi til 1. mars 1986, 2,75% frá þeim degi til 1. apríl s.á. og 2,25% frá þeim degi til greiðsludags. Jafnframt krefst hann lögtaks fyrir kostnaði við gerðina og eftirfarandi uppboð. Áfrýjandi krefst einnig málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða úrskurðar og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Það kemur fram af greinargerð með frumvarpi til laga nr. 34/1948 um breytingu á lögum nr. 38/1945, sbr. lög nr. 27/1946, um stofnun búnaðarmálasjóðs og einnig af umræðum um frumvarpið á Alþingi, að tilgangur höfunda þess hefur verið að breyta ákvæði því sem í gildi var um ráðstöfun fjár þess sem í búnaðarmálasjóð rann. Við lokafrágang frumvarpsins hefur ákvæðið um skattprósentuna sjálfa fallið niður. Geta lögin í þeirri mynd ekki verið grundvöllur heimtu gjalds þess í búnaðarmálasjóð sem krafist er lögtaks fyrir í máli þessu.

Hinn 11. nóvember 1982 gaf landbúnaðarráðherra, samkvæmt heimild í lögum nr. 40, 7. maí 1982, út reglugerð nr. 631/1982. Í þeirri reglugerð er ákvæði til bráðabirgða er m.a. mælir svo fyrir: „Ekki skal innheimta af afurðum eða seldri þjónustu sem í fyrsta sinn varð gjaldskyld skv. lögum nr. 40/1982 fyrr en frá og með 1. júní 1982.“ Útreikningur á áætluðum gjöldum áfrýjanda vegna eggjaframleiðslu miðað við þetta tímamark hefur ekki verið lagður fram í málinu.

Samkvæmt þessu og með vísan til forsendna hins áfrýjaða úrskurðar að öðru leyti ber að staðfesta niðurstöðu hans.

Eftir þessum úrslitum verður áfrýjandi dæmdur til að greiða stefnda 20.000,00 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

#### D ó m s o r ð:

Hinn áfrýjaði úrskurður á að vera óraskaður.

Áfrýjandi, Framleiðsluráð landbúnaðarins, greiði stefnda, Aðalsteini Árnasyni, 20.000,00 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti að viðlagðri aðför að lögum.

## Sératkvæði

## Guðmundar Skaftasonar og Halldórs Þorbjörnssonar.

Fyrir Hæstarétt hafa verið lögð ný gögn, þar á meðal sundurliðun á fjárhæð lögtakskröfunnar, sem er á þessa leið:

|                                           |               |
|-------------------------------------------|---------------|
| Bjargráðasjóðsgjald 1982, áætlað .....    | kr. 24.455,29 |
| Áætlun búnaðarmálasjóðsgjalds, tímabilin: |               |
| janúar-apríl 1982 .....                   | — 3.588,75    |
| maí-ágúst 1982 .....                      | 3.265,43      |
| september-desember 1982 .....             | — 3.335,53    |
| Samtals                                   | kr. 34.645,00 |

Áætlun gjaldanna var gerð af áfrýjanda. Gjöldin virðast lögð á andvirði eggja. Af gögnum málsins verður ekki séð að álagningin hafi verið kærð, sbr. 5. og 7. gr. reglugerðar nr. 166/1980 og 4. og 6. gr. rglg. nr. 631/1982 eða hún sætt andmælum að öðru en því er varðar skyldu stefnda til greiðslu búnaðarmálasjóðsgjaldsins og lögtaksrétt fyrir gjaldi til Bjargráðasjóðs. Svo sem mál þetta er lagt fyrir dómstóla verður við það að miða að stefndi hafi ekki selt framleiðslu sína þeim verslunum eða sölumiðstöðum er milligöngu skulu hafa um innheimtu gjaldanna samkvæmt ofangreindum reglugerðum.

*Bjargráðasjóðsgjald.*

Hér greinir málsaðila aðeins á um það hvort fyrir hendi sé lagaheimild til að taka gjald þetta lögtaki. Með vísun til 1. tl. 1. gr. lögtakslaga nr. 29/1885 þykir bera að heimila framgang lögtaks fyrir gjaldinu, 24.445,29 krónum.

*Búnaðarmálasjóðsgjald janúar-apríl 1982.*

Gjalds þessa er krafist á grundvelli laga nr. 38/1945 um stofnun búnaðarmálasjóðs, sbr. lög nr. 34/1948 og rglg. nr. 166/1980. Lögin geymdu ekki sjálfstæða heimild til gjalddöku í því tilviki er um ræðir. Hinsvegar var í e-lið 2. gr. laganna heimild til að gjaldskylda söluandvirði eggja með ákvæði í reglugerð. Var svo gert í f-lið 1. gr. rglg. nr. 166/1980. Í 2. gr. hennar var sagt að gjaldið skyldi nema 0,5 af hundraði. Þetta ákvæði hafði ekki næga stöð

í lögum nr. 38/1945 eftir breytingu þá er á þeim var gerð með lögum nr. 34/1948. Ber því að synja um framgang þess hluta lögtakskröfunnar sem á því er byggður eða 3.588,75 krónur.

*Búnaðarmálasjóðsgjald maí-desember 1982.*

Gjaldskyldan er hér byggð á 2. gr. laga nr. 40/1982 um búnaðarmálasjóð og 1. gr. rglg. nr. 631/1982.

Stefndi telur gjaldtökuna fara í bága við 73. og 67. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944 svo sem rakið er í hinum áfrýjaða úrskurði. Í 1. gr. laga nr. 40/1982 um búnaðarmálasjóð segir: „Tekjur sjóðsins skulu ár hvert skiptast að jöfnu milli búnaðarsambandanna annars vegar og Stéttarsambands bænda hins vegar, er hvort fyrir sig ráðstafar sínum hluta til nauðsynjamála bændastéttarinnar vegna verkefna þeirra, er þau hafa með höndum.“ Þegar tilgangur gjaldtökunnar er virtur þykir hún ekki verða talin ógild vegna frangreindra ákvæða stjórnarskrárinnar.

Eins og að ofan greinir nam álagt gjald fyrir mánuðina maí-ágúst 3.265,43 krónum. Vegna ákvæðis til bráðabirgða í rglg. nr. 631/1982 þykir eiga að miða upphaf gjaldtökunnar við 1. júní og heimila samkvæmt því framgang lögtaksgerðarinnar fyrir ¾ hlutum gjaldsins eða 2.449,07 krónum auk gjaldsins fyrir september-desember 3.335,53 krónur eða samtals 5.784,60 krónur.

Samkvæmt framanrituðu teljum við að hin umbeðna lögtaksgerð eigi fram að ganga til tryggingar 30.239,89 (24.455,29 + 5.784,60) krónum með dráttarvöxtum eins og þeir eru ákveðnir af Seðlabanka Íslands frá 1. mars 1983 og til greiðsludags.

Eftir atvikum telst rétt að málskostnaður í héraði og fyrir Hæstarétti falli niður.

**Úrskurður fógetaréttar Mýra- og Borgarfjarðarsýslu 15. október 1984.**

Í máli þessu hefur gerðarbeiðandi krafist þess að lögtak verði gert í eignum gerðarpola til tryggingar: 1) búnaðarmálasjóðsgjaldi vegna framleiðslu ársins 1982, kr. 34.645,00, og 2) framleiðendagjaldi vegna framleiðsluársins 1982, kr. 20.379,00, ásamt 5% dráttarvöxtum af ofangreindum fjárhæðum frá 1/4 1983 til 21/10 1983, 4,75% dráttarvöxtum frá þeim tíma til 21/11 1983, en 4% dráttarvöxtum frá þeim tíma til 21/12 1983, en 3,25% dráttarvöxtum frá þeim tíma til 21/1 1984, en 2,5% dráttarvöxtum frá þeim tíma til greiðsludags. Jafnframt krefst gerðarbeiðandi lögtaks til tryggingar

kostnaði við gerðina sjálfa og eftirfarandi uppboð ef til kemur. Málkostnaðar er og krafist úr hendi gerðarþola samkvæmt framlögðum reikningi.

Gerðarþoli hefur krafist þess að synjað verði um hið umbeðna lögtak og gerðarbeiðanda verði gert að greiða gerðarþola málskostnað í málinu að skaðlausu.

Gjöld þau, sem gerðarbeiðandi hefur krafist lögtaks fyrir, byggjast á áætlun hans á framleiðslu gerðarþola fyrir árið 1982, þar sem gerðarþoli mun ekki hafa skilað inn tilskildum skýrslum yfir framleiðslu sína fyrir það ár. Kveðst gerðarbeiðandi byggja áætlun sína og lögtaksbeiðni vegna kröfuliðs 1) á lögum um búnaðarmálasjóð nr. 38/1945 með síðari breytingum og nr. 40/1982, sbr. reglugerðir nr. 166/1980 og nr. 631/1982, og jafnframt lögum um Bjargráðasjóð Íslands nr. 51/1972 með síðari breytingum. Vegna kröfuliðs 2) kveðst gerðarbeiðandi byggja áætlun sína og lögtaksbeiðni á lögum um Stofnlánadeild landbúnaðarins nr. 45/1971 og nr. 41/1982, sbr. fyrrgreind lög og reglugerðir um búnaðarmálasjóð.

Lögtaksúrskurður vegna ofangreindra gjalda var uppkveðinn og birtur gerðarþola þann 4/4 1984. Sagðist gerðarþoli þá íhuga að mótmæla framkominni lögtaksbeiðni og taka til varna í málinu. Samkvæmt ósk beggja aðila var síðan frestað að taka mál þetta fyrir til föstudagsins 21.09. sl. Var mál þetta þá þingfest og flutt í beinu framhaldi og síðan tekið til úrskurðar.

Gerðarþoli rökstyður mótmæli sín í fyrsta lagi þannig, að 0,6% gjald það, sem innheimt sé samhliða búnaðarmálasjóðsgjaldi og renna eigi til Bjargráðasjóðs skv. 3. mgr. 7. gr., sbr. b-lið 5. gr. laga nr. 51/1972, hafi enga lögtaksheimild. Sé alls enga beina lögtaksheimild að finna í fyrrgreindum lögum um Bjargráðasjóð. Hinsvegar sé í þeim tilvísun til 2. gr. l. nr. 38/1945 um stofnun búnaðarmálasjóðs varðandi innheimtu gjaldsins til Bjargráðasjóðs, en það geti á engan hátt leitt til þess að hægt sé að beita lögtaksheimildinni í 4. gr. l. nr. 38/1945 vegna gjalds þessa. Verði að telja algjörlega óheimilt að álykta á milli þessara laga um lögtaksréttinn og skipti í því sambandi engu þó fara eigi með innheimtu gjaldsins í samræmi við l. nr. 38/1945. Lögtakið varði ekkert innheimtuna sem slíka. Til þess að lögtaksréttur fylgi kröfu þurfi alveg ótvíræða lagaheimild og um það sé ekki að ræða varðandi gjald þetta.

Í annan stað er því haldið fram af hálfu gerðarþola að lög nr. 38/1945 séu ekki viðhlítandi heimild fyrir galdtöku þar sem ekkert sé ákveðið í þeim um fjárhæð gjaldsins. Slík lagasetning fái ekki staðist vegna ákv. 40. gr. sbr. 77. gr. stjórnarskrárinnar. Í 40. gr. stjórnarskrárinnar sé kveðið á um að enga skatta megi á leggja né breyta né taka nema með lögum og í 77. gr. segi að skattamálum skuli skipað með lögum. Í þessum ákvæðum felist því skýr fyrirmæli um það að skattlagningarvaldið sé í höndum löggjafans.

Í löggjöf finnst þó viss dæmi um það að löggjafinn hafi framselt vald sitt í einhverjum mæli varðandi álagningu skatta. Hafi álitafni um það hvenær slíkt framsal standist og hvenær ekki verið borið nokkrum sinnum undir dómstóla, og hafi þau þá yfirleitt snúist um að draga því mörk hversu langt löggjafinn megi ganga í þessu efni. Megi ljóslega ráða af fyrrgreindum ákvæðum stjórnarskránnar hvaða lágmarksskilyrði sett lög þurfi að uppfylla til að geta verið viðhlítandi skattaheimild. Sé ljóst að lög nr. 38/1945 uppfylli engan veginn þau skilyrði því í lögum þessum séu á engan hátt takmarkað hversu hátt búnaðarmálasjóðsgjaldið skuli vera. Í 1. gr. 1. nr. 38/1945 hafi að vísu upphaflega verið skýrt ákvæði um að gjald þetta skyldi vera 0,5% af því, sem framleiðendur fengju fyrir tilteknar vörur, en þegar ákv. 1. gr. laganna hafi síðan verið breytt með 1. nr. 34/1948, þá hafi ákvæði þetta verið felld úr lögnum og þá hafi framkvæmdavaldshöfum verið algjörlega í sjálfsveld sett hversu hátt gjald þetta skyldi vera. Slíkt framsal skattlagningarréttarins sé andstætt stjórnarskránni og geti lögin nr. 38/1945 því ekki talist fullnægjandi grundvöllur skattlagningar þeirrar sem hér um ræðir. Skipti í þessu sambandi engu máli hvort framkvæmdavaldið, þ.e. Stofnlánadeild landbúnaðarins, hafi í raun aldrei farið yfir 0,5% markið í gjalddöku sinni. Lögin uppfylli ekki þau lágmarksskilyrði sem setja verði um form slíkra skattheimilda og séu því marklaus að þessu leyti.

Ennfremur er því haldið fram af hálfu gerðarþola að með skattlagningar-ákvæðum 1. gr. 1. nr. 40/1982 og 1. gr. 1. nr. 38/1945 sé verið að skylda gerðarþola til þátttöku í hagsmunafélagsskap bændastéttarinnar þvert gegn vilja sínum og pólitískri sannfæringu. Félggsskapur sá sem gjald þetta eigi að renna til, Stéttarsamband bænda og búnaðarsamböndin í landinu, séu eins konar stéttarfélög sem starfi í reynd að þröngum sérhagsmunum bænda eins og reyndar sé títt um slík hagsmunafélög. Mótmæli gerðarþoli slíku ofríki á þeim grundvelli að í 73. gr. stjórnarskrárinnar felist að ekki sé hægt með lögum að skylda menn til þátttöku í félögum með þeim hætti sem gert sé með lögum þessum, allra síst pólitískum baráttufélögum eins og hér um ræði.

Að lokum er af hálfu gerðarþola véfengd heimild löggjafans til að beita skattlagningarvaldi sínu á þann hátt sem hér sé gert. Lagður sé skattur á gerðarþola, sem síðan sé fenginn hagsmunasamtökum til ráðstöfunar án þess að ríkissjóður komi þar nokkuð nærri, og komi skatturinn eða ráðstöfun hans ekki inn á fjárlög, sbr. 41. gr. stjórnarskrárinnar. Hér eigi sér því stað með valdboði beinn tilflutningur peninga (eigna) frá einum einkaðila til annars, án nokkurra bóta. Standist þetta ekki m.a. vegna ákv. 67. gr. stjórnarskrárinnar.

Gerðarþoli byggir mótmæli sín gegn framleiðslugjaldinu á því að lögin um Stofnlánadeild landbúnaðarins o.fl., nr. 45/1971, hafi ekki að geyma

viðhlítandi lögtaksheimild fyrir gjaldinu. Í lokaákvæði 2. tl. 1. mgr. 4. gr. l. nr. 45/1971 sé aðeins kveðið á um það að gjald þetta skuli ákvarða og innheimta á sama hátt og búnaðarmálasjóðsgjald. Sé orðalag ákvæðisins allt of óljóst til að hægt sé að líta svo á að þetta veiti framleiðendagjaldinu löglegan lögtaksrétt.

Lögmaður gerðarbeiðanda mótmælir þeirri málsástæðu gerðarþola að 1. gr. l. nr. 38/1945 brjóti í bága við 40. gr. sbr. 77. gr. stjórnarskrárinnar. Þegar lögin nr. 38/1945 hafi verið sett í öndverðu hafi verið skýrt kveðið á um að fjárhæð búnaðarmálasjóðsgjaldsins skyldi vera 0,5% af söluverði nánar tilgreindra landbúnaðarvara. Hafi löggjafinn því strax í upphafi sett gjaldtökunni ákveðnar skorður. Við endurskoðun laganna og breytingu á umræddri grein með l. nr. 34/1948 hafi afmörkun gjaldfjárhæðarinnar hinsvegar fallið niður, augljóslega vegna mistaka löggjafans. Sé það ljóst þegar greinargerð með frumvarpi þessu sé skoðað og umræður, sem urðu á Alþingi, eru athugaðar, því þar sé ekkert minnst á það að ætlun löggjafans hafi verið að fella ákvæðið um upphæð gjaldsins úr lögnum, heldur þvert á móti sýnast öll rök hniga til þess að tilgangur löggjafans hafi verið að halda ákvæðinu í 1. gr. að þessu leyti óbreyttu. Þessa niðurstöðu styðji og ákvæði til bráðabirgða í l. nr. 38/1945 sbr. l. nr. 37/1968, en þar heimili löggjafinn töku ¼% viðbótargjalds af þeim landbúnaðarvörum, er greini í 2. gr. Ákvæði þetta væri algjörlega tilgangslaust, ef löggjafinn hefði litið svo á, að heimild framkvæmdavaldsins til að ákveða gjaldfjárhæðina væri takmarkalaus. Einnig sé ljóst að framkvæmdavaldshafar, sem sett hafi reglugerðir með stoð í lögnum síðar, þar sem gjaldfjárhæðin hafi verið ákveðin, hafi og talið sig bundna af hinu upphaflega ákvæði í 1. gr. l. nr. 38/1945, því gjaldfjárhæðin hafi aldrei verið ákveðin yfir 0,5% mörkin sem upphaflega voru ákveðin.

Af hálfu gerðarbeiðanda er og staðhæft að löggjafarvaldið geti á fullkomlega lögmætan hátt falið framkvæmdavaldshöfum að ákveða fjárhæð slíkra gjalda með reglugerð og brjóti það á engan máta gegn stjórnskipunarlögum. Er í því sambandi bent á, að í tilteknum lögum og reglugerðum megi einmitt finna dæmi um slíkt valdaframsal löggjafans, svo sem í l. nr. 56/1981 um vitamál, sbr. reglugerð nr. 700/1981 og l. nr. 10/1960 um söluskatt með síðari breytingum, 2. mgr. 4. gr. og 2. mgr. 7. gr., sbr. reglugerð nr. 486/1982.

Vegna þessarar málsástæðu gerðarþola bendir gerðarbeiðandi á að innheimta búnaðarmálasjóðsgjaldsins hafi farið fram athugasemdalaust í fjölda ára, m.a. hjá gerðarþola, og hljóti hún þegar af þeirri ástæðu að helgast af langri og athugasemdalausri venju.

Af hálfu gerðarbeiðanda er því og alfarið mótmælt að gjaldtökuákvæði laga um búnaðarmálasjóð brjóti í bága við 73. gr. stjórnarskrárinnar.

Tvímælalaust sé heimilt að leggja sérstakt fégjald á einstaka hagsmunahópa til fullnægingar á þörfum þeirra þjóðfélagshópa er álögunum sæta. Er staðhæft að með slíkum álögum sé fráleitt verið að skylda viðkomandi aðila til þátttöku í félögum gegn vilja sínum, og þó svo teldist vera, þá bryti það á engan hátt gegn ákvæði 73. gr. stjórnarskrárinnar.

Lögmaður gerðarbeiðanda vísar og á bug þeirri fullyrðingu gerðarþola að álagning búnaðarmálasjóðsgjaldsins brjóti í bága við 67. gr. stjórnarskrárinnar. Af 40. gr. sbr. 77. og 67. gr. stjórnarskrárinnar sé ljóst að skattheimtan sé heimil þrátt fyrir friðhelgi eignarréttarins og sé fráleitt að halda því fram að hér sé um að ræða eignarnám sem bætur skuli koma fyrir skv. 67. gr. stjórnarskrárinnar. Gjaldi þessu sé varið til nauðsynjamála bændastéttarinnar og hafi gerðarþoli notið bæði beint og óbeint góðs af þeim fjármunum er greiddir hafi verið til búnaðarmálasjóðs.

Umboðsmaður gerðarbeiðanda bendir loks á að bæði búnaðarmálasjóðsgjaldið og framleiðendagjaldið njóti lögtaksréttar samkvæmt ákvæðum viðkomandi laga. Framleiðendagjaldið skv. 2. tl. 1. mgr. 4. gr. 1. nr. 45/1971 með síðari breytingum, sbr. reglugerð nr. 627/1982 og búnaðarmálasjóðsgjaldið skv. 4. mgr. 3. gr. 1. nr. 40/1982.

#### *Niðurstaða.*

##### *1) Gjöld til búnaðarmálasjóðs og Bjargráðasjóðs.*

Með lögum nr. 38/1945 var kveðið á um stofnun búnaðarmálasjóðs. Var í 1. mgr. laganna kveðið svo á, að greiða skyldi árlega gjald af þeim söluvörum landbúnaðarins, sem um ræddi í 2. gr. laganna, og rynni það í sjóð er nefndist búnaðarmálasjóður. Var síðan tekið fram m.a. að fénu skyldi varið til stuðnings og eflingar sameiginlegum nauðsynjamálum bændastéttarinnar. Í síðasta málslíð 1. gr. var síðan sagt: „Gjald til búnaðarmálasjóðs er ½% af því, sem framleiðendum er greitt fyrir vöruna á hverjum tíma.“

Með lögum nr. 27/1946 voru síðan gerðar smávægilegar breytingar á orðalagi 1. gr. 1. nr. 38/1945, og sagði svo í 1. ml. 1. greinar: „Greiða skal ½% gjald af þeim söluvörum landbúnaðarins, sem um ræðir í 2. gr., og rennur það í sjóð, er nefnist búnaðarmálasjóður.“

Með lögum nr. 34/1948 var síðan enn gerð nokkur breyting á umræddri gildistöku 1. nr. 40/1982 um búnaðarmálasjóð. Við þessa breytingu á 1. nr. 38/1945 hvarf ákvæðið um ½% afmörkun gjaldsins úr lögunum og innihéldu lögin því ekki eftir það neins konar afmörkun á því hver upphæð gjaldsins til búnaðarmálasjóðs skyldi vera.

Við álagningu búnaðarmálasjóðsgjalds á gerðarþola vegna fyrri hluta ársins 1982, það er allt til gildistöku laga nr. 40/1982, giltu þannig fyrrnefnd lög nr. 38/1945, sbr. lög nr. 34/1948, þar sem hundraðshlutfalls gjaldsins var að engu getið. Heldur gerðarbeiðandi því fram, að hundraðs-



hlutafall gjaldsins hafi fallið brott úr lögunum vegna mistaka, og beri því að byggja á því sem það væri í gildi.

Við athugun á greinargerð með frumvarpi að lögunum nr 34/1948 og umræðum um það á Alþingi verður á engan hátt séð hvort tilgangur löggjafans hafi verið sá að fella ákvæði þetta brott úr lögunum eða ekki. Þar sem ekkert sérstakt verður ráðið um tilgang löggjafans í þessu efni, þykir óðeðlilegt að ætla það að ákvæði þetta um ½% afmörkun gjaldsins hafi fallið úr umræddri 1. gr. vegna mistaka í lagasetningu og verður því ekki á því byggt í máli þessu.

Í 40. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944 segir m.a.: „Engan skatt má leggja á né breyta né aftaka nema með lögum.“ Í 77. gr. segir og: „Skattamálum skal skipað með lögum.“

Þykir verða að líta svo á að þrátt fyrir augljósa heimild löggjafans til að skattgilda tiltekna hópa eða stéttir þjóðfélagsins á rökbundinn og mál-efnalegan máta, þá verði að gera tilteknar lágmarkskröfur til gjaldtöku-ákvæða skattalaga á þann veg að ráða megi af lögunum sjálfum ákveðna afmörkun á því hvern skatt gjaldendur skuli greiða.

Eins og ákvæðum l. nr. 38/1945, sbr. l. nr. 34/1948, var háttað var ekki í þeim að finna neina afmörkun á því hver upphæð gjaldsins, sem kveðið var á um í 1. gr. laganna, skyldi vera, eða hvernig það skyldi útreiknað. Þykja umrædd gjaldtökuákvæði 1. gr. laga þessara því vera andstæð 40. gr. sbr. 77. gr. stjórnarskrárinnar og verði þeim því ekki beitt sem gildri gjaldtökuheimild í máli þessu.

Af gögnum málsins verður ekki ráðið hvað af hinu áætlaða gjaldi gerðarpóla til búnaðarmálasjóðs sé vegna framleiðslu gerðarpóla á gildistíma laganna nr. 38/1945 og hvað af gjaldinu sé vegna framleiðslu gerðarpóla á tímabilinu eftir að lög nr. 40/1982 tóku gildi. Með hliðsjón af framan-sögðu þykir því verða að synja kröfu gerðarbeiðanda um lögtak til tryggingar gjöldum gerðarpóla til búnaðarmálasjóðs.

Gerðarþoli mótmælir og því, að lögtak verði gert til tryggingar gjaldi gerðarpóla til Bjargráðasjóðs á þeim forsendum að gjald þetta hafi engan lögtaksrétt.

Enga beina lögtaksheimild er að finna í l. nr. 51/1972 um Bjargráðasjóð. Hins vegar er í 5. gr. þeirra laga svofellt ákvæði um gjald það, sem hér er til umfjöllunar: „Árlegar tekjur Bjargráðasjóðs eru 0,6% af söluvörum landbúnaðarins, sbr. 2. gr. laga nr. 38 frá 15. febrúar 1945 um stofnun búnaðarmálasjóðs ...“ Jafnframt segir svo í 3. mgr. 7. gr. laganna: „Framleiðsluráð landbúnaðarins innheimtir búvörugjald skv. 2. gr. laga nr. 38 frá 15. febrúar 1945 og greiðir Bjargráðasjóði hluta hans af gjaldinu skv. 5. gr. b-lið eftir því sem galdið innheimtist.“ Í tilvitnaðri 2. gr. l. nr. 38/1945 eru greindar þær framleiðsluvörur, sem búnaðarmálasjóðsgjaldið

skuli leggjast á, og jafnframt er þar veitt heimild til setningar reglugerðar þar sem m.a. yrði kveðið á um innheimtu gjalda til búnaðarmálasjóðs. Í nefndri 2. grein er hinsvegar hvergi að finna lögtaksheimild sem gjald til Bjargráðasjóðs gæti stuðst við. Eigi verður heldur ráðið af innbyrðis sambandi laganna um Bjargráðasjóð og laganna um búnaðarmálasjóð að gjald þetta skuli njóta lögtaksréttar. Þar eð ekki verður séð samkvæmt framsögðu að lögtaksréttur vegna gjalds þessa eigi sér ótvíræða lagastoð, þá þykir verða að hafna kröfu gerðarbeiðanda um að lögtak verði gert til tryggingar gjaldi gerðarpola til Bjargráðasjóðs.

## 2) Framleiðendagjald.

Gerðarþoli mótmælir lögtakskröfu vegna kröfuliðs 2) á þeim grundvelli að enga lögtaksheimild vegna gjalds þessa sé að finna í lögum um Stofnlánadeild landbúnaðarins nr. 45/1971, né í öðrum lögum. Hins vegar virðist enginn tölulegur ágreiningur vera um gjaldið sjálft.

Í 2. tl. 4. gr. 1. nr. 45/1971, sbr. 1. nr. 41/1982 segir svo: „Gjald þetta skal ákvarða og innheimta á sama hátt og búnaðarmálasjóðsgjald.“ Í 4. gr. 1. nr. 38/1945 og síðar 4. mgr. 3. gr. 1. nr. 40/1982, er kveðið svo á, að búnaðarmálasjóðsgjald megi taka lögtaki. Verður að telja að skýra beri ákvæði 2. tl. 4. gr. 1. nr. 45/1971 á þann veg að ákvæðið nái einnig til innheimtuúrræða sem heimilt sé að beita samkvæmt lögnum um búnaðarmálasjóðsgjald. Samkvæmt þessu þykir því framleiðendagjaldið njóta fulls lögtaksréttar og taka verði til greina lögtaksbeiðni gerðarbeiðanda til tryggingar kröfum samkvæmt þessum kröfulið, að upphæð kr. 20.379,00.

Jafnframt er heimilað að lögtakið verði og gert til tryggingar dráttarvöxtum af framangreindri upphæð, svo sem krafist hefur verið, að því þó viðbættu, að 2,75% dráttarvextir reiknast frá 1/9 1984. Vísast í því sambandi til 1. mgr. 5. gr. reglugerðar nr. 631/1982, sbr. 3. mgr. 3. gr. 1. nr. 40/1982 og 2. tl. 4. gr. 1. nr. 45/1971. Lögtakið nái og til kostnaðar við gerðina sjálfa og eftirfarandi uppboð, ef til kemur.

Málskostnaður falli niður.

Uppkvaðning úrskurðar þessa hefur dregist lengur en skyldi vegna mikilla anna dómarans.

## Úrskurðarorð:

Hin umbeðna lögtaksgerð skal ná fram að ganga til tryggingar framleiðendagjaldi gerðarpola, að upphæð kr. 20.379,00, ásamt 5% dráttarvöxtum á mánuði frá 1/4 1983 til 21/10 1983, en 4,75% dráttarvöxtum frá þeim degi til 21/11 1983, en 4% dráttarvöxtum á mánuði frá þeim degi til 21/12 1983, en 3,25% dráttarvöxtum á mánuði frá þeim degi til 21/1 1984, en 2,5% dráttarvöxtum á mánuði frá þeim

degi til 1/9 1984, en 2,75% dráttarvöxtum á mánuði frá þeim degi til greiðsludags.

Málskostnaður skal falla niður.

Miðvikudaginn 22. október 1986.

Nr. 87/1985 **Hulda G. Sigurðardóttir**

(Tómas Gunnarsson hrl.)

gegn

**Elísabetu Guðmundsdóttur**

(Ragnar Aðalsteinsson hrl.)

**Hennýju Hermannsdóttur og**

**Hermannni Ragnari Stefánssyni**

(Baldvin Jónsson hrl.)

Skaðabætur. Hlutafélög. Ábyrgð stjórnarmanna. Sératkvæði.

### **Dómur Hæstaréttar.**

Mál þetta dæma hæstaréttardómarnir Magnús Þ. Torfason, Guðmundur Jónsson, Guðmundur Skaftason, Guðrún Erlendsdóttir og Halldór Þorbjörnsson.

Eiginmaður áfrýjanda, Björgvin P. Jónsson, stefnandi málsins í héraði, andaðist 18. september 1984, eftir uppsögu héraðsdóms. Fyrir Hæstarétt hefur verið lagt staðfest ljósrit af leyfi skiptaráðandans í Reykjavík til handa áfrýjanda til setu í óskiptu búi, dagsett 28. september 1984, og er hún samkvæmt því aðili málsins fyrir Hæstarétti.

Áfrýjandi skaut máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 12. apríl 1985, að fengnu áfrýjunarleyfi 18. mars s.á., samkvæmt heimild í 2. mgr. 20. gr. laga nr. 75/1973. Hún krefst þess aðallega, að stefndu verði dæmd til að greiða sér in solidum skaðabætur að fjárhæð 24.458,67 krónur ásamt dráttarvöxtum fyrir hvern byrjaðan mánuð sem hér segir: Af 29.325,24 krónum 3% frá 20. janúar 1979